

UNIVERSITĀTES AVĪZE

LATVIJAS UNIVERSITĀTES IZDEVUMS

Iznāk kopš 1989. gada 7. septembra

Nr. 32—33

1990. GADA 17. MAIJA

Maksā 4 kap.

LATVIJAS STUDENT!

Sis ir laiks, kad nākotnē jāskatās bez ilūzijām. Tavā un tavas tautas nākotnē. Tavas zināšanas ir vērtība tavaī Tēvzemelī. Latvija tika celta ar garu, gāzta ar varu. Sodien ar garu tā jātjauno. Taču ir kāds draudošs spēks, kas var mūs noslaucīt no šīs zemes vēlām acumirkli. Mūžīgā cilvēces pretruna starp varu un garu kā negaisa mākonis bija un ir pār Latviju.

DISKUSIJA

Apzināt un izvērtēt

Lielajā aulā interesenti bija pulcējušies uz diskusiju par 1940. gada notikumu izvērtējumu. To atklāja profesors E. Melķis, aicinot aplūkot laiku no 1940. gada 16. jūnija līdz augusta sākumam, jo šis posms ir pamatā tam, par ko sodien spriež tautā, par ko domā mūsu parlamentarīši šeit un Maskavā. Te vajadzīgi ne tikai dokumenti, bet arī atmiņas. Nopietni jāanalizē arī sīkās detaljas. Tas vajadzīgs arī tāpēc, lai Maskava atzītu, ka Baltīja varmācīgi iekļauta PSRS sastāvā. Bez tam Maskavas arhīvi pašlakī ir maz pieejami. Jāpieprasa to atvēršana.

Tagad par 16. jūnija ultimātu, Latvijas sūtna Kocīna sarunā tājās dienās ar Molotovu filksēts, ka jauno valdību veidos pēc Maskavas norādījuma. Tātad patstāvīgas valdības veidošanās nebija paredzēta. Ultimātam nebija tiesiska pamata, jo 5. oktobra līgums paredzēja, ka nekādā mērā netiks skarta ligumslēdzēju pušu suverenitāte. Turklat līdz ultimāta iestiegšanai nekādas pretenzijas Latvijai netika izvirzītas. Ar ultimātu padomju puse pārkāpa arī 1932. gada īpašo paktu par konfliktu atrisināšanu mierīgā ceļā.

1933. gadā PSRS un tās robežvalstis (arī Latvija) noslēdza konvenciju uzbrukuma definēšanai (franču tekstā te lietots pašlaik pieņemtais apzīmējums — agresīja). Šī dokumenta 2. pants definē agresoru. Par tādu, citu vidū, uzskaņām tas, kas savas valsts karaspēku ieved citas valsts teritorijā. Pie tam nekāds politisks, ekonomisks vai citas dābas apstāklis nav attaisnojums agresījai. Tāpēc jau 16. jūnija ultimāts ir agresījas akts.

B. Dauksts. Dažas piezīmes par PSRS iestāžu kontaktiem tā saucamās tautas valdības sagatavošanā. 30. gados Rīgā aktīvi darbojās VOKS — Vsesojuzneiobščestvo kulturnoi svjazi. VOKS uzdevums bija meklēt kontaktus, kas nākotnē varētu noderēt, tās darbinieki bija subversīvie aģenti, jau kopš 1930. gada, kad Krīevijā izemējās pāvērsiens (1929. gada Stalins sagrabī varu). Lielai daļai vēlākās tautas valdības locekļu sakari ar PSRS rodas jau 30. gadu sākumā. Kirhensteina brālis strādāja Maskavā izlūkošanas pārvaldē.

Tagadējos padomju avotos sastopam publikācijas ar izlaidumiem, pie kam bez to norādes. Piemēram, izlaisti teikumi, kuros runāts par ģenerāli Dambīti vai ģenerālu Baloga grupu. Starp citu, kontakti ar Baloga grupu nebija tādi, kā Maskavai gribētos. Sākotnēji PSRS interesējās par Kurciiju, tad Smilgi, beidzot Kirhensteini — kā iespējamie rezidenti. Sava loma izlūkošanā bija arī TASS korespondentiem, piemēram, Pēterim Veinim. Kopš 1937. gada visu iespējamo kādu izraudzīšanu vada PSRS vēstniecības darbinieki Čīcjevs un Vetrovs. Čīcjevs savās atmiņās raksta, ka daudz šajā darbā palīdzējis Vilis Lācis, kura līdzdarbošanās Latvijas iestādēm nebija zināma. Tātad 1940. gada izveidotā tautas valdība faktiski bija iepriekš sagatavotu ieliktenu valdība, kas pakalpīgi darbojās okupantu interesēs.

A. Stranga. Ir zināmi vairāki PSRS valdības mēģinājumi dibināt marionetiskās valdības ārzemēs. Piemēram, 1939. gadā Stokholmā un 1940. gada maijā Maskavā. Mazāk zināms mēģinājums ir 1938. gadā Parīzē. Te piedalījās bijušais Latvijas sūtnis Francijā, Spānijā un Portugālē F. Cielēns. Viņš, draudot atkāpties, pieprasīja Ulmanja demisionēšanu, un tā palikā bez darba. Cielēns bija ļoti godkārīgs, un viņam bija cieši sakari ar PSRS. Viņš plānoja gāzt Ulmani, lai dotu iespēju krīvu armijai caur Latviju uzbrukt Vācijai. Viņš ievada sarunas ar PSRS par revolucionāras pagaidu valdības izveidi. Sociāldemokrātu līderis Bruno Kalnīņš šo plānu noraida kā avantūristisku. Arī citi ekstrēmisti (Rudēvics, Ozols) Maskavai nederēja. Valdības locekļu kandidātus vajadzēja izmeklēt no mērenajiem, jo grupai vajadzēja atstāt latviskas valdības iespāidu.

O. Nedre. Cik toteizējās vēlēšanas bija demokrātiskas? Vai ir atšķirības vēlēšanu procesā atsevišķās Baltijas valstis? Vēlēšanas organizēja viens centrs. Tomēr ir arī atšķirības. Igaunija un Lietuva balstījās uz autoritāro režīmu konstitūcijām. Latvija bija tikai 1922. gada satversme, kurās darbību Ulmanis apturēja. Tāpēc Latvija 1940. gada visvalrāk lauza vēlēšanu likumu. 5. jūlijā publicēja likumu, ka nevis 30 dienu laikā, bet līdz 10. jūlijam.

Viens no nevardarbigās filozofijas principiem ir šāds: «Jabūt pārīcībai, ka Visums ir taisnības pusē, un tiem, kas tie nevardarībāi ir arī tiešība nākotnei.»

Kādam dzejniekam pieder šādas rindas:
 «... zieda un cirvja strīda
 uzvarētājs vienmēr ir cirvis?
 bet cirvis ir truls un nesapro
 ka smarža ir vilnis
 un vilni viļņojais vīsumam pāri
 arī cirvjiem pāri!»

jam jālesniedz kandidātu saraksti. Agitācijai palika tikai 3 dienās. Par derīgumiem uzskatīja tikai tos sarakstus, kuros neviens kandidāts nebija svītrots. Jālesniedz bija vienīgi tikai centrālajai vēlēšanai komisijai. 6. jūlijā plēnēma un 8. jūlijā publicēja kandidātu saraksta paraugu. Tikai pēc tam nāca centrālās vēlēšanai komisijas paziņojums, ka partijām jālesniedz savā platforma, un tai jābūt iepriekš publicētai. Dažkārt saraksti nebija noformēti atbilstoši likumam. Plemēram, Latgalē sarakstu bija parakstījusi tikai 6. Siguldas pulka kareivji un daži rīdzinieki, neviens latgalietis. Daudzus sarakstus norādīja tāpēc, ka nebija pierādījumu, ka platforma darīta zināma atklātībai. Atis Kēniņš savu sarakstu ar Višinski bija saskapojis. Višinskam tas bija rezerves variants. Taču pirms vēlēšanām šī saraksta dalībniekus apceļināja. 13. jūlijā Kirhensteins teica priekšvēlēšanu runu vēlētājiem, bet tajā nebija ne vārda par pievienošanos PSRS. «To, lūk, izgudrojot provokatori,» — viņš teica. Avize «Rīts» deklareja: «Kas atturas no vēlēšanām, tas ir tautas ienaideņeks.» «Vēlēt, lai nebūtu jākaunas no dokumentiem, kuros trūks iespieduma par piedālīšanos vēlēšanās», — rakstīja to dienu laikrakstī. Ir zinās, ka tie, kas gāja kabinēs, tika reģistrēti. Daudzos lecirkos atradās liekēs bilēteni. Centrālā vēlēšanu komisija tos padarīja par derīgumiem.

T. Pumpuriņš. Vēl par vēlēšanām. Madonas rajonā LKP pārstāvīs paziņoja, ka kabinēs ietet nedrīkst. Ir pat tādi vēlēšanu dienu protokoli, kur atzīmēti tie, kas iet kabinēs. Visur bija klāt 1—3 Sarkanā Armijas pārstāvji. Daudzi citas valsts pārstāvji kļuva par mūsu valsts deputātu kandidātu uzīcības personām. Vēlēšanu komisijām valrāks reizes dienā bija jālesniedz atskaitē politpārvaldei.

I. Gore. Publikācijām par 1940. gadu jābūt krīvu valodā, lai informētu latviski nelasošos. Tolik ar Ulmani daudzi nebija apmierināti. Taču ir skaidrs, ka 21. jūnija demonstrāciju kāds īpaši organizēja. Pirmā persona jaunajā kabinetā bija Vilis Lācis. Cieši sakari ar LKP CK Lācim un E. Briedim nebija. Viņi kopā ar Latkovski izstrādā demonstrācijas plānu. Vetrovs apsolā pie cīņām nogādāt tanketes. Viss pār šīs periods dalās divās daļās. Līdz 2. jūlijam noteicējs ir ministru kabinets (bez komunistiem). Komunisti gatavojas organizēt vēlējo padomju vēlēšanas. Tad no Maskavas atved likumu par saimēm vēlēšanām. Par vadību spēku kļūst LKP CK, kas pēc Maskavas pavēles likvidē sociāldemokrātu partiju. Starp citu LPSR arhīvos nav stenogrammas, ka Latvijas saimēm būtu nobalsojusi par padomju varu. To pasludināja LKP CK otrs sek-

retārs Z. Spure savā runā: «... līdz ar to es pasludinu padomju varu Latvijā». Tālāk atstāja to arīvalstu pārstāvji, kas bija atzinuši Kirhensteina valdību. Deputāti Nacionālajā teātrī aiznēma apmēram 3 rindas. Kas gan piepildīja pārējo zāli? Attēlos redzams, ka balsojuši nevis deputāti, bet gan visa zāle. Delegācijā, kas pēc tam brauca uz Maskavu, bija 20 cilvēki. Tā jāatzīst par nelikumigu, jo aizbrauca tikai 13 no paredzētājiem. Septiņus bez saimēm lēmuma nomālinja. Neizbrauca Kalnberziņš, Spure, Lācis. Dīvām sievietēm, kas bija delegācijas sastāvā, uzvilkta tautas tērus. Delegācijā nebija neviena, kas nebūtu beidzis kādu Krīevijas augstskolu vai gadus 10 pavadījis Krīevijā — visi tekoši runoja krīeviski. Tomēr Maskavā runu tekstu viplāsīja latviski, bet pēc tam tos tulkoja krīevu valodā.

1940. gada mantojums ir smags. Plemēram, lēmumu par 1941. gada deportācijām Ministru Padome pieņēmusi kopīgi ar LKP CK. Tātad atbildība par to jādala. Vai A. Rublikam kā šīs politikas mantiniekam nevajadzētu daļu no savas partijas līdzekļiem leskaitīt represēto fondā?

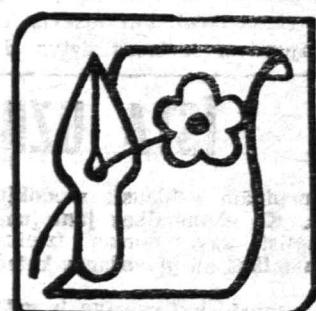
A. Puga. Pirms 18. jūlija nebija aicinājumu par padomju varu. Bet jau nākamajā dienā «Cīņa» raksta, ka demonstrācijā izpauðusies vienota darbalaužu prasība.

Viss ritēja saskaņā ar Hitlera—Stalīna plānu.

Vienlaikus ar represijām Latvijas vēstures katedras rīcībā. Atmiņas pēc iespējas jācēšas minēt darbojošās personas, notikumu vietas un gadus. Esam iecerējuši savākt un ar augsmiņēto nosaukumu «Latvijas Universitātes atmiņas» publicēt tās visvairāk par laiku no 1919. gada līdz mūsdienām. Taču, ja lespējams, atmiņas varētu skart arī agrāku laiku — mācības spēku, darbinieku un studentu dzīvi pirms LU nodibināšanas. Pēc iespējas jāieviešo dokumenti, fotogrāfijas u. c. materiāli.

Darbā jau sācies. Sevišķu uzmanību atmiņu uzrakstīšanai pievērsusi profesore L. Birzīnas kundze, kura jau nodevusi vairākus pierakstus. Atmiņu sējumu iecerēts nobeigt 1990. gada decembrī, lai varētu nodot iestādējā 1991. g. februārī. Konsultācijas sniedz Latvijas vēstures katedra Brīvības bulv. 32, III stāvā, tālrunis 282297. Ja teicējs pats kaut kādu iemeslu dēļ nespētu atmiņas pierakstīt, lūdz pieteikties pa minēto telefoni. Pie Jums ieradīsies LU Vēstures un filozofijas fakultātes studenti un tās pliekstīs. Varbūt Jūs zinat jau uzrakstītās atmiņas? Ja to autors no rokraksta negribētu šķirties, būsim pateicīgi par iespēju izgatavot mašīnārakstu norakstu. Pētīsim Latvijas nacionālā garīgā centra liktenigaitas, zaudējumus, un uzvaras, meklējumus un atklājumus, kādas un neveiksmes. Pledāsimies mūsu Alma Mater dzīves stāsta rakstīšanā!

Prof. HEINRIHS STRODS,
Latvijas vēst. katedras vadītājs

MEMORIA UNIVERSITAS LATVIENSIS

Blakus arhīvu, muzeju materiāliem un publikācijām arvien lielāku nozīmi vēstures pētījumos, it sevišķi tā saucamā individuāla faktora attīstāšanā, sāk iepriekš vēstures atmiņa, mutvārdu vēsture (oral history). Si mutvārdu vēsture pastāv blakus rakstītajai vēsturei, dažkārt esot no tās atšķirīga, taču nereti būtiskāk izteiktā vēstures procesu un vairāk ieteikmē taujas vēstures apziņu nekā rakstītā vēsture, vismaz par pedējo simtgadi. Tāpēc, uzsākot Latvijas Universitātes vēstures pētījumus, LU Latvijas vēstures katedra aicina visus bijušos un esošos LU mācību spēķus, darbiniekus, studentus, viņu tuviniekus un visus, kuriem atmiņa glābā notikumus LU atsevišķu fakultāšu vai cilvēku dzīvē tos uzrakstīt un nodot Latvijas vēstures katedras rīcībā. Atmiņas pēc iespējas jācēšas minēt darbojošās personas, notikumu vietas un gadus. Esam iecerējuši savākt un ar augsmiņēto nosaukumu «Latvijas Universitātes atmiņas» publicēt tās visvairāk par laiku no 1919. gada līdz mūsdienām. Taču, ja lespējams, atmiņas varētu skart arī agrāku laiku — mācības spēku, darbinieku un studentu dzīvi pirms LU nodibināšanas. Pēc iespējas jāieviešo dokumenti, fotogrāfijas u. c. materiāli.

Darbā jau sācies. Sevišķu uzmanību atmiņu uzrakstīšanai pievērsusi profesore L. Birzīnas kundze, kura jau nodevusi vairākus pierakstus. Atmiņu sējumu iecerēts nobeigt 1990. gada decembrī, lai varētu nodot iestādējā 1991. g. februārī. Konsultācijas sniedz Latvijas vēstures katedra Brīvības bulv. 32, III stāvā, tālrunis 282297. Ja teicējs pats kaut kādu iemeslu dēļ nespētu atmiņas pierakstīt, lūdz pieteikties pa minēto telefoni. Pie Jums ieradīsies LU Vēstures un filozofijas fakultātes studenti un tās pliekstīs. Varbūt Jūs zinat jau uzrakstītās atmiņas? Ja to autors no rokraksta negribētu šķirties, būsim pateicīgi par iespēju izgatavot mašīnārakstu norakstu. Pētīsim Latvijas nacionālā garīgā centra liktenigaitas, zaudējumus, un uzvaras, meklējumus un atklājumus, kādas un neveiksmes. Pledāsimies mūsu Alma Mater dzīves stāsta rakstīšanā!

OLIMPIĀDE EKONOMIKAS ZINĀTNĒ

1990. gada 17. aprīlī notika Politekonomijas katedras organizētā olimpiāde par mūsdienu aktuālajām ekonomikas problēmām. Pārstāvētas bija Ekonomikas un Juridiskas fakultātes 6 studentu komandas.

Olimpiāde notika divās daļās. Pirmajā daļā studenti komentēja kādu no PSRS likuma «Par iepriekšēju PSRS» pantiem. Vērtēšanā piedalījās gan studenti, gan žurnāri. Visaugstāko punktu skaitu savāca Juridiskās fakultātes dienas nodalas I kursa studenti: J. Brazovskis, I. Krūms un L. Liepa, kā arī dienas nodalas tautsaimniecības pl. specjalitātes II kursa studentu komanda kopumā. Aktīvi diskusijā piedalījās dienas nodalas grāmatvedības (budžeta) specjalitātes studenti: K. Ļeņiņš, D. Činītis un S. Mīzāne. Ar sevišķi lielu aktivitāti izcēlās Ekonomikas fakultātes rūpn. pl. specjalitātes dienas nodalas II kursa students U. Strazdiņš, parādot labas zināšanas un erudīciju. Olimpiādē spilgti parādījās atšķirības, kā vienā un to pašu jautājumu uzsvērēja komandām praktiski nebija ko papildināt.

Otrajā daļā studentu komandas noteiktā secībā uzdeva jautājumus viena otrai. Par atsevišķiem jautājumiem izvērsās dzīva dis-

mentē topošie juristi un ekonomisti.

Pēc iegūto punktu skaita olimpiādes rezultāti ir šādi:

1. vieta — Juridiskās fakultātes, tiesību zinātnu spec., dienas nodalas I kursa komandal (111 punkti);

2. vieta — Juridiskās fak. tiesību zinātnu spec., vakara nodalas II kursa komandal (107 punkti);

3. vieta — Ekonomikas fak. Tautsaimniecības pl. spec., dienas nod. II kursa komandal (89 punkti).

Pēc olimpiādes rezultātiem var izdarīt seicinājumu, ka ekonomistiem ir nepieciešami tiesību zinātnu pamati un juristiem ekonomikas zinātnu pamati.

Zūrijas komisijas uzdevumā pasniedzēja Daira BARĀNOVA

ĪSTA UZNĒMĒJA DARBĪBA NES AUGLUS

Turpinām uzklasīt viedokļus par ekonomiskās izglītības aspektiem. Kā ekonomikas jautājumos orientējas paši ekonomisti un arī žurnālisti, savas domas izteiks Ekonomikas fakultātes rūpnīcības ekonomikas un plānošanas katedras vadītājs JĀNIS VITKOVSKIS.

— Sobrīd joti svarīga ir mūsu visu ekonomiskā domāšana. Mēs, žurnālisti, pārsvārē ekonomiskos procesus uzveram ar emocijām un tas ne vienmēr ir labi. Zinu, ka jūs šobrīd lasāt lekciju ciklu žurnālistikas specjalitātes studentiem, kāds ir šis līmenis un kādam tam būtu jābūt, kā tiek pāsniegt ekonomiskā izglītība citu specifitātu studentiem?

— Ja, preses loma mūsu atklātumā apstākļos ir joti pieaugusi. Sajā sakarā ir jādomā par žurnālistu kadru sagatavošanu, es kā ekonomists esmu leinteresēts, bez šaubīm, lai arī žurnālisti labi orientētos mūsu ekonomikas jautājumos. Šķiet, nav nevienas dzīves, darba vai ražošanas sfēras, kura nebūtu saistīta lielākā vai mazākā mērā ar ekonomiku, jo tā jau ir pamatā vienā samērā, un tādēļ arī žurnālistam — vienalga kultūra, laukuaimniecībā vai zinātnē, komentējot faktus val notikumus, viņam tik un tā ir jāizprot arī ekonomiskie procesi, kas notiek šajā sfērā vai nozare un visā republikā kopumā. Līdz šim tika fetišizēta ražošana pati kā tāda no sava tehniski tehnoloģiskā aspekta, bet aiz katra vienmēr paliņa jautājumi, kas bija saistīti ar darba samaksu, strādājošo sociālajiem un sadzīves momentiem. Ne tik sen rakstīja avīzēs, rādijs TV, stāstīja radio tikai par sociālistisko sacensību, jaunām metodēm un tehniku, darba ražīgumu un produkcijas apjomu.

Sobrīd, kad mēs sakām, ka esam pārorientējušies uz sociālo faktoru, t. i., uz cilvēku, tad arī ir jāpārorientējas visā mūsu propagandas darbā. Zurnālistiem jāpadzīlina politiekonomikas zināšanas pretēji tam, kas bija agrāk. Vairāk laika jāvelti mūsdienīgām analīzes vadišanas metodēm, kaut gan tas iešķīst mūsu programmām, nodarbiņu skaita varēja būt lielāks.

— Kā ir ar pašu ekonomikas specifitātu studentu apmācību? Latvijas Universitātē 20. un 30. gados centās ieviest tādus priekšmetus, kas tieši tobrīd ir nepieciešami tautas saimniecībā. Kā mēs šobrīd reagējam, cik ātri? Val ir iespējams momentā ieviest jaunu specifitāti, ja tā ir joti vajadzīga?

— Jā, esam atkāpušies, kā agrāk teica, no Maskavas diktāta, kad vajadzēja stingri ievērot tipveida mācību plānus, varējām variēt tikai nelielā speciālo disciplīnu apjomā, kuru studu skaita bija 10% no kopstundu skaita. Stāvoklis ir mainījis un mūsu rektors profesors Juris Zākis šajā ziņā ir progresīvs cilvēks un lauj fakultātēm un katedrām pilnīgu rīcības brīvību mācību plānu izstrādāšanā. So brīvību gribam izmantot tādējādi, ka komplektēsim tādu mācību disciplīnu sastāvu un struktū-

ru, kāda atbilst mūsu republikas vajadzībām. Manuprāt, vajag orientēties vairāk uz universitātu ekonomistu sagatavošanu, jo Latvijā neesam tik bagāti, lai varētu apmācīt šuras specjalitātes, jo aiz katras no tām stāv daudz cilvēku un jādomā, kur viņus pēc tam leiktosim darbā.

Iecerēts, ka līdz 3. kursam ekonomisti varētu mācīties pēc vienota disciplīnu bloka. Tās ir disciplīnas, kas jāzina gan statistikā, gan plānotājam, gan vadītājam utt. Līdz 3. kursam jaunajam speciālistam būtu jāatrod sava nākamā darba vieta, jo šogad sadale, kāda tā bijusi līdz šim, notika pēdējo reizi. Ar nākošo gadu valsts sadale valrs nepastāv, studentiem pašiem jāmeklēt sev darbs.

Lai viņi sameklē tādu uzņēmumu, ar kuru varētu noslēgt individuālu līgumu, ka pēc beigšanas ies tur strādāt, līdz ar to arī mācību process atvieglinās, un mums būs patikamāk strādāt, ja zināsim, ka varēsim šim studētam dot tādas speciālās disciplīnas pēdējos divos gados, kas būs vistuvāk viņa izvēlētajai specjalitātei. Arī diplomdarbs un kursa darbi būs ar to saistīti. Jācer, ka tur joti laipni uzņems praksē, ja vēlēsies varēs piestrādāt pa vasaram, brivo laiku vai pa vakariem. Jaunais speciālists, aizleddams uz šo uzņēmumu pēc augstskolas beigšanas, jau momentā var iekļauties darbā, sadzīvē utt. Tā kā šajā gadijumā būsim pleiņuāji mācības procesu tēli ražošanas vajadzībām.

Kas attiecas uz jauninājumiem, virzāmies uz turgus ekonomiku, tādēļ mācībām tādas disciplīnas kā marketinga teorija, arī ēkonomiskie sakari, jo esam uzņēmuši kursu uz dažādu kopuzņēmumu veidošanu, paredzētas fakultatīvas nodarbinābas arī svešvalodā, lai varētu brīvi sarunāties. Līdz šim valodu mācīšana neko lielu nav devusi. Šajā kurssā ietilpst arī tas, kā vajag formēt dokumentus, kā tas ir plēnēmts starptautiskajos sakaros. Tāpat arī biznesa valoda un leksikons. Ir vēl vīrķe speciālu priekšmetu, kur tiek pētīta ārvalstu uzņēmumu ekonomika, organizācija, pārvalde. Daudz studētu ir veltīts socioloģiska rakstura disciplīnu apjomā. Šo lekciju kursu lasa lietiskās socioloģijas katedras pasniedzēji.

Sie speciālisti varēs iekļauties tautas saimniecībā tikai pēc pieņemtiem gadiem. Dlez val mums ir tik daudz laika gaidit, tādēļ ēkonomikas un arī kalmīnu fakultātē ir nolemts, ka ar šo speciālā disciplīnu palīdzību varam pārorientēt daju no studentiem uz ārējiem ēkonomiskiem sakariem, jo arī ražošana jau negaida.

Ja tiks pieņemti likumprojekti par iepriekšēju nodokliem, budžetu, uzņēmēju darbību, tad jau

varbūt ar nākošo gadu varētu sākt pārkātot visu mūsu tautas saimniecību uz jauniem ēkonomiskiem un tiesiskiem pamatiem.

— Tad varbūt izdosies pēc lespējas vairāk plesaistīt uzņēmīgus cilvēkus, topošie ekonomisti būs tādi, kādus mēs viņus gaidām, jo šobrīd nāk mācīties ne vienmēr tie, kas būtu ar perspektīvu kļūt spējīgi bankieri vai tamlīdzīgi. Tā tas ir?

— Daudzi jaunieši redz, ka uzņēmīgi cilvēki šodien dzīvo joti labi un brauc mercedesos. Līdz šim ekonomists nebija prestiža profesija, jo vispār speciālisti ar augstāko izglītību saņēma (diemžēl vēl saņem) zemas algas, tādēļ augstskolās noticis straujā feminizācijas process, bet, kā jebkurā dzīves un darba jomā, arī te vajadzīgs līdzsvars. Tagad, kad zēni redz, ka īsta uzņēmēja darbība, kam pamatā ir ekonomika, nes labus augļus, ceru, ka šie jaunie apstākļi stimulēs jaunos cilvēkus nākt studēt.

— Vai šobrīd, ja tā varētu teikt, notiek dabīga atlase, ja jūs konstatējat, ka potenciālais absolvents nav atradis kontaktu ne ar vienu uzņēmumu u. tml., nav viņam tādas spējas, lai kā jūs būtu centušies viņam kaut ko dot, val viņš tik un tā saņems diplomu un ies strādāt, val jūs pateiksite, nē, mēs diplomu neizsniegsim. Vai vēl līdz šim ir obligātais skaits un vēl tā tas turpinās?

— Ja jau cilvēks ir Universitātē uzņemts un ja viņš ir izpildījis minimālo mācību programmu, tātad nokārtojis sekmīgi visas disciplīnas, kas ir paredzētas mācību plānā, mums nav tiesību viņam nedot diplому. Bet iespējams, kādu laiku viņš būs bezdarbinieks. Tā tas bleži ir arī ārzemēs. Ir zināms bezdarbinieku skaits un tajā pašā laikā avīzes ir pilnas ar sludinājumiem, ar alīcinājumiem uz darbu, tātad, vai nu neatbilst kvalifikācijai, vai kaut kādi citi nosacījumi.

Ja atgriežamies pie tāda studenta, Ir divi ceļi: ja viņš ir saņemts par apmācību, tad diploms faktiski ir izpirkts, tad viņš var darīt ko grib. Bet, ja mēs esam viņu apmācījuši un arī patērejuši līdzekļus, tad viņam ir jāleikļaujas sabiedriski derīgā darbā. Varam dot zināmu laiku, ja darbu neatrod, tad mēs caur darbā leķortāšanas biroju vai caur darba biržu, kas nu būs savu laiku, piedāvāsim un varbūt pat uzspiedīsim, ka viņam ir jāiet tur un tur. Varbūt mani var uzskaitīt par joti stingru šais jautājumos, par nehumānu, bet ja jau ejam visā mūsu sabiedrībā uz tādiem ēkonomiskiem pamatiem, tad zināmai atbildībai šim studentam, jaunajam speciālistam ir jābūt. Galu galā — tā jau nedrīkst rotāties.

— Cерезим, ka kļūt par ēkonomistu turpmāk būs prestiža lie-

EKSPRES-KONKURSS

Iepazinušies ar konkursam par studentu dzīvi iesniegtajiem materiāliem, nolejām:

pirmo vietu nepiešķirt,
otro vietu plešķirt Filoloģijas fakultātes 4. kurga studentam Dmitrijam Martakam par rakstu «Vienīgā» (krievu val.).

Zūrija

KONKURS

Ознакомившись с материалами конкурса на лучший рассказ о студенческой жизни, постановляем:

первого места не присуждать,
второе место присудить материа-
лу «Единственная...» студента
4 курса филологического факуль-
тета ДМИТРИЯ МАРТАКА.

ЖУРИ.

KĀDA, STUDENT, IR TAVA IKDIENA?

Sajā anketā mēs lūdzam Jūs brīdi padomāt par savu studenta ikdienu un uzrakstīt savus ieteikumus un jautājumus. Anketas rezultāti būs noderīgi Latvijas Universitātes Studentu arodībiedrības komitejai, lai labāk izvēlētu risināt Jūsu problēmas. Par aptaujas rezultātiem Jūs visdrīzākā laikā informēs Universitātēs avīze.

Bieži vien ikdienas dzīvē mums rodas problēmas un jautājumi, kas salīstīti ar mācībām un sadzīvi, brīvā laika pavadīšanu. Lūdzam uzrakstīt iespējamos jautājumus un ieteikumus:

1. Kopītnes sadzīves problēmas.
 2. Ar pašdarbību, sportu saistītie jautājumi.
 3. Brīvā laika pavadīšanas iespēju uzlabošana.
 4. Ar komjaunatnes un partijas organizāciju darbu saistītie jautājumi.
 5. Studiju darba problēmas.
 6. Personīgais budžets.
 7. Citas problēmas un jautājumi.
- Varat uzdot jautājumus jebkuram cilvēkam, kas pārstāv Universitātēs vadošos posmus (rektorām, prorektorām, dekāniem, Studentu klubam, Sporta klubam, Studentu centram, Studentu arodībiedrības komitejai, Komjaunatnes komitejai utt.).
- KAM UN KĀDUS JAUTĀJUMUS JŪS GRIBAT UZDOT?**
1. Jautājums adresēts Jautājums?
 2. Jautājums adresēts Jautājums?
 3. Jautājums adresēts Jautājums?
 - Pateicīgās par palīdzību!
- STUDENTU ARODKOMITEJA lūdz aizpildīt šo anketu un nodot to mums (Raiņa bulv. 19, 30A telpa), vai savas fakultātes arodībrojā.

PĀRREGISTRĒŠANĀS ANKETA

Lai nodrošinātu Latvijas Universitātes studentiem tiesības izvēlēties būt vai nebūt par arodībiedrības biedru, studentu arodīkomiteja nolejām veikt arodībiedrības bledru pārregistrēšanu, kuras rezultātā visi tie, kas nebūs pārregistrējies, tiks no arodībiedrības bledru skaitā svītroti, t. i., izslēgti.

Pārregistrēšanas kārtību nosaka fakultātes arodībrojs.

Vismē, kas vēlās būt un palikt par arodībiedrības biedru, lūdzam aizpildīt anketu.

Vārds _____

Uzvārds _____

Tēva vārds _____

Dzimšanas gads, datums _____

Mēnesis un gads, kad iestājies arodībiedrībā _____

Organizācija, kas izdevusi bledra karti _____

Mājas adrese, telefons _____

Datums _____

Paraksts _____

Jūs varat aizpildīt šo anketu un nodot to savas fakultātes arodībrojā, vai arī saņemt šāda parauga fakultātu arodībrojā un aizpildīt to.

Termiņš 1. jūnijis.
Informācijai: tie, kuri nebūs vairs arodībiedrības biedri, sanatorija-profilaktorijs, diētiskās ēdināšanas, sanatoriju, pansionātu ceļazīmes būs jāiegādājas par pilnu cenu, nevarēsit saņemt arī palibstus no arodībiedrības sociālās nodrošināš

VIEDOKLI

PAR IZGLĪTĪBAS PROBLĒMĀM

Viens no ASV lielajiem ziņu žurnāliem — «U. S. News and World Report» — katru gadu sakopo informāciju par Amerikas augstākās izglītības iestādēm un uzraksta ziņojumu par «Amerikas labākajām koledžām». Šā gada ziņojuma ievadā žurnāls ietelca trīs mērauklas, kas palīdzētu izlemt, vai universitāte ir laba, vai siltka: labai universitatē ir «stiprs» mācību spēku korpus, «inteligenti, zinātkāri un energiski» studenti, «nepieciešamais finansiālais atbalsts un institucionālais atbalsts».

Sogad par labākajām ASV universitatēm žurnāls «atzīna» pāsaulslavenās, gadu simtiem vecās «efejas ligas» universitātes: Hārvardu, Jeilu, Prinstonu (par «efejas ligas» universitatēm tās sauc lielā vecuma dēļ — to stātās ēkas jau sen ir paguvušas noaugt ar efejām). Mēs Latvijā varam jautāt, kāpēc Hārvarda ir «labā» universitāte. Būtiskāks ir jautājums — kāpēc salīdzināt Latvijas Universitāti ar Hārvardu būtu tas pats, kas salīdzināt pamatskolas tautas deju kolektīvu ar Lielā Teātra baletu?

Es esmu Latvijas Universitātē pasniedzis angļu valodu un žurnālistiku kopš 1989. gada septembra. Jākonstatē, ka LU neatbilst neviens no augšminētā žurnāla kritērijiem par labu universitatē. Bet es steidzus piebilst, ka visi trīs kritēriji ir acimredzami savstarpēji salīstīti. Ja LU studenti nav «inteligenti, zinātkāri un energiski», tas varētu būt lielā mērā tāpēc, ka LU mācību spēku konpuss nav isti «stiprs». Bet tas savukārt droši vien ir vismaz daļēji tāpēc, ka vienīgais «institucionālais atbalsts», kuru LU administrācija (LPSR valdība) pēdējā pusgadsimta laikā sniegusi, ir bezgalīga īejaukšanās Universitātes mācību plānā ar savu idiotisko ideoloģiju. Lūdzu mani nepārprast — Latvijas Universitātē ir mācību spēki, kuri dara visu iespējamo, lāl savus studentus izglītoju soļālistiskās paradizes iespēju robežās. Ir studenti, kuri mācības nēm nopietni. Svešvalodu katedrā esmu redzējis gan vienu, gan otru. Bet es arī esmu pietiekami dzirdējis studentus sūdzamies par pasniedzēju zemo kvalitāti un pasniedzējus sūdzamies par studentu zemo kvalitāti, lāl spriestu, ka gluži kārtībā ne viens, ne otrs korpuss nav. Un tāpēc vēlā liekās dažas salīdzinošas pārdomas

par Amerikas izglītības sistēmu un mūsu Republikas «nopelnīem bagāto» augstākās izglītības iestādi:

1) Amerikas universitatēm nav ideoloģijas. Par Kārli Marksu mācības filozofijas studenti, par politieku — ekonomisti un politzinātnieki. Ir apsveicami, ka LU sāk no saviem mācību plāniem izskaušt visus mūķigos pseidopriekšmetus (to priekšgalā «zinātnisko komunismu» — komunisms, mīlē izglītības līderi, nav zinātne, tas ir teorija, un pie tam pilnīgi neizdevusies teorija), bet šis process ir jāpātrina. Turklat, uz pēdām ir jālīdzībē komunistiskās partijas organizācija Universitātē. Komunisms kā teorija nevar izturēt pat vispavīršāko zinātnisko izmeklēšanu. Universitāte ir vieta, kur vismazāk vajadzētu atrast šis morāli bankrotējušās mūķibas mākslīgās un piespiestās kliķes.

2) Amerikas universitāšu izglītībā ir viens elements, kura Latvijas Universitātē nav — balvu sajūta. Kad es mācījos universitatē, tad arī es reizēm neaizgāju uz lekcijām. Bet es zināju, ka man par to būs, loti iespējams, jāatbild. Bija klases, kurās pārlieka lekciju kavēšana nozīmēja pazeminātu atzīmi. Sei pirmajā semestri man bija studenti, kas no 16 lekcijām apmeklēja piecas. Man kauns atzīties, ka es nevienu no viņiem neizgāzu, lai gan tas viņiem pienācās. So semestri es kļūdu neatkarotu. Mani studenti zina, ka katrai, kurš kavēs vairāk par trim lekcijām, dabūs automātisko divnieku. Tas izklausās tirāns, bet es ieteiktu visiem LU pasniežējiem šo paraugu pieņemt. Kad es vienu pēcpusdienu par saviem «nekālnekiem» sūdzējos svešvalodu katedrā, kāds cits pasniežējs man paskaidroja: «Raizējieties tikai tad, ja jums regulāri

sāk iztrūkt vairāk par pusi. Cītādi tas ir pavisam normāli». Es saciju, ka varbūt tas ir ierasti, bet normāli tas nav nekādā ziņā. LU ir universitāte, ne bērnu dārzs. Studenti, kas to neprot pieņemt, novērtēt, lāl meklē citu nodarbošanos.

3) Bet ja mēs galām no studentiem cītigu lekciju apmeklēšanu, tad mums jāsagaida arī cītigu pasniedzēju sagatavošanos. Ik dienas dzirdam sūdzības par «stagnātīem» Latvijas valdībā. Vai tādu nav arī Latvijas Universitāte? Varbūt tas izklausās nežēligi, bet prom viņus! Universitātei ir jālēnem nozīmīgākā vieta mūsu nākamo paaudžu sagatavošanā jaunajai Latvijai un brezneviskas smadzenes te vairs neder. Kas augstāko izglītību vēl joprojām uzkata par ideoloģijas propagandas avotu, lai vācās ārā no izglītības sistēmas — vienīm vietas te nav. Amerikas universitātēs par profesoru var kļūt ti-

kai ar visaugstākā, t. i., doktora, grāda iegūšanu, un profesorus universitātes pieņem darbā tāpēc, ka viņi ir kvalificēti, nevis tāpēc, ka viņiem kabatā ir pareīsā politiskā apliecība.

4) Tēm pasniedzējiem, kuri pēc augšminētās «pārkārtošanās» paliek uz vietas, ir jādod plašākas iespējas papildināt savas zi-

nāšanas. Svešvalodu fakultātē reitais pasniedzējs ir viesojies angļiski vai franciski runājošās valstis, kur nu vēl tādās studējis. Zinātnisku priekšmetu pasniedzējus vēl joprojām traucē tas, ka sai valsti tālīgi pastāvēja nejēdzīgā doma, ka ir tādas lietas kā «komunistiska bioloģija», «socialistiski fizikas principi» utt. Lai arī cīk loti varenas Padomijas aizstāvji to nevēlas atzīt, zinātne Rietumos ir attīstījusies daudz tālāk nekā zinātne Padomijas Savienībā. Kalifornijas Tehnoloģijas institūtā profesorū amatos strāda 21 Nobela prēmijas laureats. Cīk tādu strādā LU vai pat Maskavas universitātē?

5) Svešvalodas katedras mācību grāmatas ir patētiski novecojušas. Angļu valodu vēl joprojām mācīs, iletojot stāstiņus par Lenīna uzvarašanas laiku Londona. Televīzijas žurnalistiku māca ar gadu desmitiem vecu tehnoloģiju. Jaunie Augstākās Padomes kandidati solit sola paaugstināt budžetu devu izglītībai. Mans konkrētais priekšlikums šai sakārā būtu slēgti ienisto un tau-tai nederigo čēku un viņas resursus atdot Universitātel. Ja tas vēl ir par maz, tad varētu pārdot privātpāšumā visus kompartījas iepūšumus. Man arī liekas, ka studenti mācītos cītīgāk, ja viņiem par šo privileģiju būtu jāmaksā, un tāpēc pati Universitāte varētu apsvērt skolas nauju iekašēšanu. Tas gan ir priekšlikums tālīkam laikam, jo Latvijas sakropotā ekonomika jau tā cilvēkiem ļauj tikko izdzīvot, kur nu vēl maksāt universitātes naudu. Bet atcerēsimies, ka Hārvardas studenti par savu izcilo izglītību arī izceli samaksā. Un tas ir lemesls, kāpēc Hārvardai nav žurnālistikas katedras, kurā nebūtu nevienas studentiem ietojamas rakstāmmašīnas.

6) Atgriežoties pie studentu izvērtēšanas, vajag tūlit atmetēsieskaišu sistēmu un pieņemt no jauna veco labo 5—4—3—2 sistēmu. Vārds «ieskaitīts» nozīmē, ka students izpildījis tikai visminimālākās prasības (un neviņi vērā, cīk liela kēpa sagaida pasniedzējus, kuri atsakās ieskaišu grāmatīnu parakstīt, noteiktī gadās arī tā, ka parakstu saņem pat studenti, kuri nav izpildījuši visminimālākās prasības). Man pagājušā semestri bija vairāki

studenti, kuri ar uzviju bija pelnijuši trīs ar mīnusu. Tā vēlā viņi dabūja to pašu parakstu, ko studenti, kas bija pelnijuši piecīmeku.

7) Ari ar t. s. «eksāmena» kursiem ir grūtības. Eksāmens semestra beigās vairāk mēri to, cīk students ir pāspējis pēdējās pāris dienās iekrāmēt galvā, nekā to, cīk viņš semestra laikā ir apguvis informāciju. Informāciju, kuru students atri iemācis, viņš ātri aizmirst. Manos universitātes gados es nesaskāros ne ar vienu klasī, kurā mana darba vērtējums būtu pamatojies tikai uz vienu eksāmenu. Ari Latvijas Universitātē studentu vērtējumam vajadzētu ilgt visu semestri.

8) Sim punktam patlesībā nav nekāda liela sakāra ar visas izglītības sistēmas labumu, bet tas ir mans jājamais zīrdziņš, un es to likšu priekšā tā vai tā, Latvijas Universitātē mācībām krievu valodā vajadzētu notikti vienā vienīgā — krievu valodas un literatūras katedrā. Amerikas universitātēs neuzņem studentus, kuri nevar pierādīt pietiekamas spējas angļu valodā. Latvijas Universitātē nevajadzētu uzņemt studentus, kuri neprot latviešu valodu. Latvijā valsts valoda ir latviešu valoda. Latvijas Universitātes mācību valodai vajadzētu būt valsts valodai.

Pirms dažiem mēnešiem Latvijas televīzijā pārraidīja diskusiju, kurā vairāki medīki no pieteptī pārrāvāja to, kāpēc Padomijas Savienībā izglītību arī iecili samaksā. Un tas ir lemesls, kāpēc Hārvardai nav žurnālistikas katedras, kurā nebūtu nevienas studentiem ietojamas rakstāmmašīnas.

Latvijas Universitātē nekad nebūs Hārvarda. Tai arī nevajadzētu par tādu kļūt. Latvijas Universitātei ir jāattīsta pašai sava gars un sava slava. Bet bēdīgs ir fakti, ka pašreiz doma, ka Latvijas Universitātē varētu notikti kaut kas tāds, par ko piešķir Nobela prēmiju, ir visai smieklīga. Cīk ilgi mūsu lepnā tauta atļaus savu reiz vareno Universitāti tik bezjēdzīgi izsklest?

KARLIS STREIPS
(«Neatkarība» Nr. 19)

Reportāža no kādas lekcijas

«... vienīgais, ko mums neatnem nekad un neviens — mūsu jaunatnes smadzenes. Arī ar zemnieki iebrucot prasa, kur ir visdrošākais un izdevīgākais palīdzēt: medicīna un izglītība abām pusēm. Bērnu veselība un viņu gudrība ir mūsu nākotne.»

Andrejs Pantelējevs.
(«Izglītība», 1990. g. 23. febr.)

Un te, lūk, pretrunu gūzma, kas spoguļojas latv. pad. studenta ikdiņā. Nenotikušā briņuma gaidas, mazvertības kompleks, pa cejam uz fakultāti iegriezoties kooperatīvā bodēs, un nemītīgā pieaugušo prasību politiku no pasniedzēju un darba devēju puses rada nelielu stresiņu, kas nereti izlaužas uz āru, mainot nodarbību formu, proti — lekcija kļūst par diskusiju klubu, šeit tiek pateikts viss, ko students domā un nedoma.

Ievadam var minēt tendenci pārmest latviešu valodas sliktu prāšanu specialitātes vajadzībām (un ne tikai), pieprasot stingrāku studentu atslīti žurnālistikas specialitātē, kur tieši pašai specialitātei nav nevienas mācību grāmatas latviešu valodā (vismaz I. kurss), nemaz nerunājot par sengrieķu, romiešu un viduslaiku literatūras vēstures grāmatām, kuras latviešu valodā tiek izsniegtas līdzīgi kā ziegles pret talioniem un arī tikai atsevišķiem biedriem vai bledru grupām. Starp citu, nesen «Literatūrā un Mākslā» Andrievs

Ezergailis bija minējis faktu, ka kirilīca pasniegts teksts tiek uztverts par 15% lēnāk nekā latīnu alfabetā. To laikam sauc par materiāla pretestību, un grāmatu kalni krievu valodā tiek aizstiepti atpakaļ neatvērti.

Bet tagad pie reportāžas. Konkrēta lekcija varēja būt sociālisma politēkonomija. Studentu balsis tiks numurētas.

(pasn.) Vajadzētu ieviest maksas izglītības sistēmu arī šeit, līdzīgi kā ārzemēs, kur...

Balss Nr. 1 — Atvainojiet, vai pie mums ir bezmaksas izglītība? Esmu dzirdējusi, ka vecākiem nākas maksāt nodokli. Un ja viņi nav pastelgušies iegūt augstāko izglītību, un ja rēķina, ka ekspluatācijas pakāpe Latvijā ir 800%, un ja... Kur lai mēs ķēdam naudu, ja rit tas notiks, un tēvs nav kooperatīva priekšsēdētājs?

— Redziet, būs iespēja iegūt aizņēmumu valsts bankā uz viņu studiju laiku.

Balss Nr. 2 — Bet stipendijs?

— Stipendijas ietilps šai aizņēmumā.

Balss Nr. 1 — Kas to naudīnu atdos un kā?

— Izcilu sekmu gadījumā daļa vai arī viss aizņēmums var tikt dzēsts, ir arī citi varianti,

vispār tas ir nākotnes jautājums...

Balss Nr. 3 — Būtu labi, ja pie reizes mainītos arī apmācību sistēma, šodien neredzu, par ko maksāt. Pat mācību studijā mūs mil tikai izejamās dienās un valsts svētkos, kad durvis aizplombētas. Pārējās dienās lieto psiholoģiskā šoka metodi — no 1. kura studenta pieprasot sce-nāriju pa sekundēm.

— Turpināsim politēkonomiju; šajā sakārā gribas teikt, ka varētu jūs būt nedaudz pietīcīgāki un padzīvot trūcīgāk, kāmēr iesoļosim ekonomiski brīvā Latviju.

Balss Nr. 1 — Kur nu vēlāk!

Pat ungāru kurpes divreiz pazolētas un atkal cauras!

— Nekļūstiet ciniski, jūs esat izauguši par patērētājiem...

Balss Nr. 4 — (nedaudz sa-miegojusies). Es jau divas nedēļas stālgāju pa veikalēm meklējot, kur varētu patērēt vecmālinām uzdāvinātos rubļus.

— Zināmā mērā jums ir taisnība, kaut gan nevajadzētu būt tikai nesaundzīgiem aprēķinātājiem, agrāk studenti...

Balss Nr. 2 — Dibinām «At-raitnes dēla» fanu klubu! Biedrojiet atviegloji noteikumi uz plaušu slimnieku profilaktoriju, spec. rinda — kopītnēs dzīvojošajiem.

— Starp citu, pēc kara ko-ka tūpelītēs staigājā!

Balss Nr. 5 — Jāsāk apmeklēt vižu pišanas kursi. Kamēr sarkanie, pelēkie un sarkanbalti sarkanie baroni pārdom Latvijas zeltu (laist mežus) pret Rietumu valūtu, mēs varētu apgūt tehnoloģiju un cerēt, ka mizas tiks atvēlētas studentu organizācijām uz pieprasījumu.

— Es jums pilnībā piekrītu, ka stipendijas šobrīd ir stipri zemas, optimālā varētu būt apmēram 135 rubļi.

Balss Nr. 6 — Aprēķini nesa-krit. Man sanāca 600 rubļu, taču tas ir pie pašreizējās inflācijas.

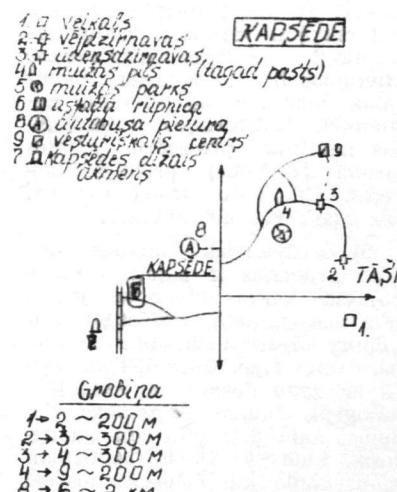
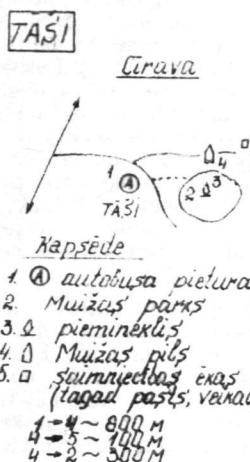
Seit reportāžu varētu beigt, varētu pat uzskatīt, ka tādas lekcijas patlesībā nemaz nav bijis. Ja vien vēlāk, runājot par studentu vai jauno speciālistu gimenēm (viss viens), mēs nevienotos savdabīgā terminā — sado-mazohisms. Ja vien, aplēšot mūsu smadzeņu spējas valodu un citu zinību apgūvē, nesapņotu par neēstīlem ananasēm un riekstiem un nedomātu par vi-dusskolām, ko esam beiguši tikai pirms pāris gadiem, kad vēl... Ja vien nepārņemtu arī kauna sajūta žēloties laikā, kad esam nabagi, bet tomēr vēl jauni.

— Jo ne jau tāpēc cilvēki iebil-

</div

PACEĻOSIM KAJAM

NETĀLU NO LIEPĀJAS

Pavasarī ne tikai lācis mostas no ziemas miega, bet arī studēti. Ja jūti, ka kājas kaut cik strādā, bet galvā — viena vieglo politiku, tad nebūtu par launu to atšķaidīt ar dažiem pilieniem Tavas un manas kultūras eiforiskā eliksīra. Netālu no Liepājas ir Tāsi...

TĀSI — ievēribu pelna vēsturisks komplekss — muižas pils, divas izskatīgas saimniecības ēkas un parks.

Muižas pils pabeigta celt 1734. gadā. Tājā esot saglabājušies unikāli divstāvu kamini greznoti ar gipsa detaļām. Kamīns veidots XVIII gs. pirmajā pusē. Tālāk seko pārbuvēs (tāpat kā mūsu sabiedrībā), jo tālāk, jo «racionālāk». Mūsu gadīmā sešdesmitajos gados pie viena muižas spārna tiek plelipināts fliģelis, vēlāk pie otra — zāle (vē-

žu skrambāts, pudeļlausku apspīdēts saglabājies uzraksts: «Tai nepiemirstamā mātei un valdniecei no sava palīdzīgā dēla un Tāsu novada»... — 1785

14....

No «Stalkera zonas», kā gribi, tiec līdz Kapsēdei. Ja kājām, tad būs kādi septiņi kilometri pa ceļu. Var gadīties, ka brauc kāds auto...

KAPSĒDE vispirms ieraudzīsim vējdzirnavas. Vēl tīri nekas. Saglabājies arī kaut kas no ūdensdzirnavām, apkopta muižas ēka (tagad pasts) un muižas vēsturiskais centrs — acīj tīri patīkams.

Pie muižas ēkas, sprīzot pēc

● Tāsu muižas pils skats no dārza puses.

lāk pārprofilēta par sporta zāli), bet pārējais brūk un pūst. Kādu laiku muižas droškajās istabās adbezbailīgi un raženi strādā administrācija, pamestība un posts. Tipisks savienības nozimes arhitektūras pieminekļa liktenis. Ja arī pārvarēsi netirumu un gruvešu kaudzi, kas appņem šo ēku, iekšā labāk bez aizsargķiveres un apdrošināšanas polises nelīst. Ne visus Dlevs sargā...

Ir ziņas, ka Tāsu tuvumā ir pilskalns, taču vletējie iedzīvotāji nekā nezin. Toties viens zināja teikt, ka tepat, Tāsu muižas parka, ir kaut kāda skulptūra.

Aina nav optimistiska: tukšs veikals, kas «iemontējies» vienā no iespaidīgākajām muižas saimniecības ēkām, līdz klinķīm aizlaists parks un dīķis. Turpat uz mākslīgi saīsinātā pieminekļa cauri postam un gadslīmēm lo-

literatūras avotiem, vajadzētu būt «zviedru kapiem» — senajiem apbedījumiem. Var jau būt, ka tā arī ir, taču par to neliecina neviens plemiņas zīme.

Tālākais maršruts — līdz autobusa pieturai, lai novērtētu sakaru līdz Liepājai. Ja pulveris ir iekšā, tad ej uz vietu, kur sepatnē risinājās dramatiski notikumi.

Velns ar palīgiem gribējis atrast Pērkonam un nojaukt tā pili. Pa nakts melnumu šie no pils mūra stiepuši prom lielāko akmeni. Pērkons to pamanījis un dzinies pakāj. Kad velnu ar tā kompāniju bija sasniedzis — metis zibeņus. Taču iedziedājās gai-

ji — velns pazuda, bet zibens pāršķeltais akmens palika uz vietas. (Pierakstīts pēc večīpas stāstījuma, gaidot autobusu).

Tātad, lepsti vēja dzirnavām nogriežas ceļš uz asfalta rūpniču. Ejot pa to (apmēram 2 km) saņedz dzelzceļu un tur jau viss būs skaidrs un redzams.

Kādreiz šo akmeni uzskatīja par lielāko Latvijā, taču lideru lomu tam pakāpeniski nācās atdot citiem ledāja atnestajiem brāļiem. Lai nu kā, bet izmēri iespaidīgi: apkārtmērs 15 m, augstums — 4 m.

No Kapsēdes Dižā akmens netālu esot Kapsēdes Rudais akmens, apmēram 300 m no stacijas — rūpničas teritorijā. Pelēkais esot nedaudz mazāks par Dižo.

Pelēko, šķiet, meklēt veltīgi. Vērojot milzīgās šķembu kaudzes, neviļus pārskrien saltas trīsas: ja nu šo milzeni arī kā Pērkonakmeni pie Liepājas ezera ir racionāli izmantojis homo sapiens... Strādnieku izjautāšanā vari neelastīties. (Piezīme: padzelzceļa liniju pie rūpničas pasažierus nepārvadā).

Braucot autobusā uz Liepāju, teorētiski vajadzētu redzēt Baltijas ledus ezera senkrastu un tā krauju. Te iet līnija, kur Rētumkurzemes augstiene (pēdējā ledāja sanestie mālainie nogulumi — morēna) pārsedzas ar smilšu nogulumiem Plejūras zemienē. To saskares vletā labi redzama kādreizējā Baltijas ledus ezera (vienu no Baltijas jūras attīstības stadījām) senkrastu krauja. Vislabāk tā iezīmējas 13. kilometrā aiz Grobiņas pa Medzes ceļu labajā pusē. Šie nogulumi sastāv no smiltīm, kas sniedzas no 2 līdz 5 m dzīlumam, bet apakšējā daļā — slīpa saguluma oli un šķembas. Pēc paleontoloģiskiem datiem šo nogulumu vebums ir 10390 līdz 11950 gadu.

RIHARDA PLIVCA

teksts un foto

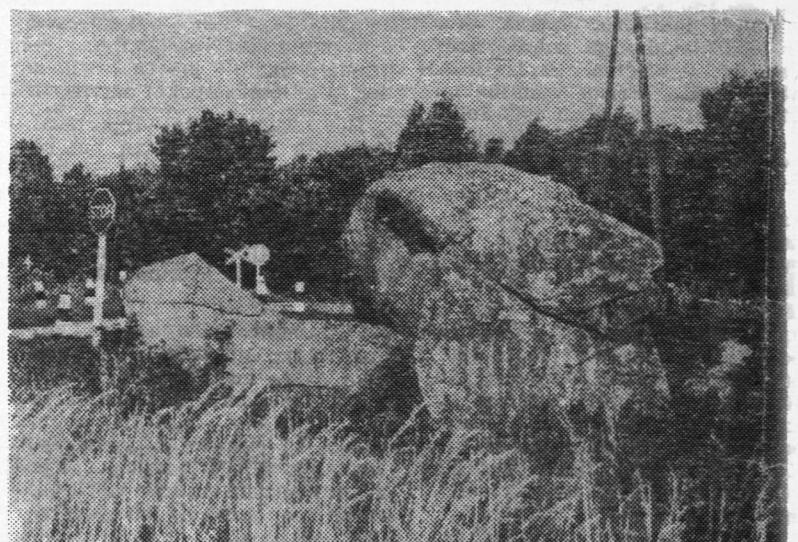
Zīm. D. RAGA

● Tāsu muižas pils parādes ieeja.

● Kapsēdes dzirnavas.

● Kapsēdes mulža.

● Kapsēdes dižais akmens.

Redaktors AIVARS JANSONS